

Välfärdsutredningen

Ilmar Reepalu

Särskild utredare

Syfte

”Säkerställa att offentliga medel används till just den verksamhet de är avsedda för, och att eventuella överskott som huvudregel ska återföras till den verksamhet där de uppstått”

Varför behöver vinstnivåer regleras?

- Stora vinstuttag innebär att resurser förs bort från välfärden.
- Förtroende för att offentliga medel används rätt är en förutsättning för solidarisk finansiering.
- Medborgarnas vilja att betala skatt riskerar att undergrävas.

Vinstsyftet ger felaktiga drivkrafter

- Kvalitet är svår att beställa och följa upp inom välfärden.
- Risk att företag drar ned på kvalitet som är svår att mäta och följa upp.
- Risk för att vinstintresse leder till segregering och minskad likvärdighet genom att aktörer väljer att ”plocka russinen ur kakan”.

Socioekonomisk snedfördelning i grundskolan

Källa: Gustafsson m.fl

Skollagen ställer krav

- 1kap 4 § Skollagen

”I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.”

Välfärden är ingen vanlig marknad

- Skolan och vården har tydliga samhällsmål.
- Medborgarintresse inte bara kundintresse.
- Är en nöjd elev en välutbildad elev?
- Välfärden innehåller myndighetsutövning som kan påverkas av vinstsyftet, exempelvis betygssättning.
- Konkurer kan ha stora konsekvenser för t.ex. elever och brukare.

Minskad mångfald

- De stora vinstsyftande företagens andel av välfärdsverksamheterna har ökat kraftigt.
- De stora företagen köper upp de små.
- Gynnar inte utbudet av alternativa metoder och riskerar att leda till en mer likriktad välfärd.

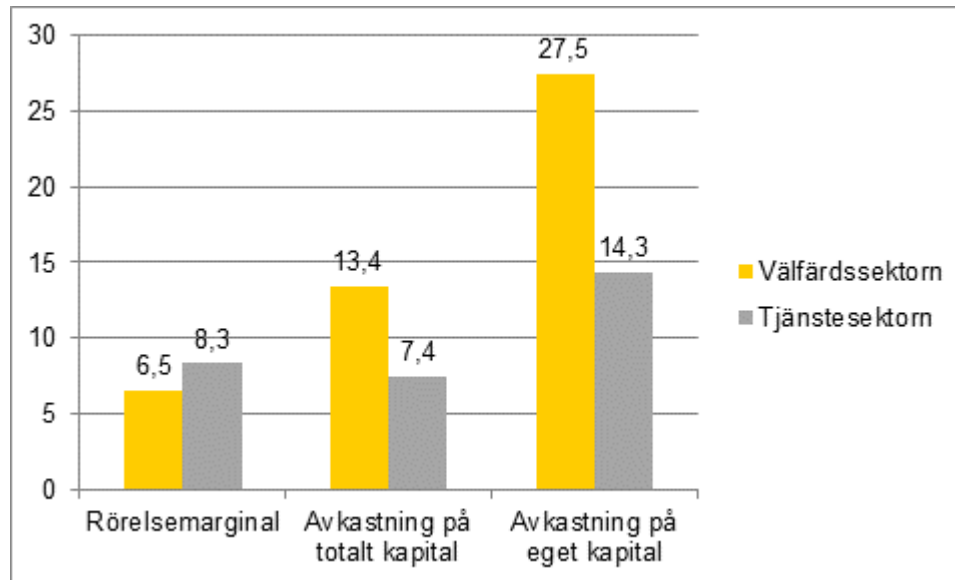
Vilka vinster gör privata företag inom välfärden?

Vinst kan mätas på olika sätt:

- rörelsemarginalen är inte anmärkningsvärt hög
- avkastning på totalt och eget kapital är högre

Vilka vinster gör privata företag inom välfärden? forts.

Nyckeltal i välfärdssektorn 2014, i procent

Källa: SCB 2016 "Finansiärer och utförare inom vård, skola och omsorg"

Avkastning på operativt kapital inom vårdförhållningsområdet

- Utbildningsområdet 34%
- Hälsa- och sjukvård 51%
- Sociala insatser 72%
- Snitt 47%
- (Tjänstesektorn i stort 10%)

Källa: egna beräkningar baserat på Serranodatabasen för aktieföretag

Stora övervinster

- Marknadsmässig ersättning för kapitalkostnader (WACC).
- Vinst utöver WACC: övervinst.
- 2005-2013: 20 miljarder i övervinster från rörelsen (rörelseövervinst).

Norden

- Visst inslag av privata, vinstdrivande aktörer inom vård och omsorg.
- Större andel idéburna än i Sverige.
- Vinstdrivande aktörer är helt förbjudna inom den offentligt finansierade skolan.
- Norge: kontrollorgan som följer enskilda skolor.
- Danmark: huvudmannen får bara bedriva en skola.

Alternativ till utredningens förslag

- Bara vissa typer av bolag?
- Utdelningsbegränsning?
- Kvalitetskrav?
- Bemanningsregler?

Alternativen till vinstreglering är sämre

- Att endast ställa mer kvalitetskrav är komplicerat och bedöms leda till stora administrativa kostnader.
- Att ställa krav på bemanning riskerar att leda till en ineffektiv resursanvändning.

Utredningens förslag

Tillstånd att ta emot offentliga medel

- Ett krav på tillstånd för att få ta emot offentliga medel ska införas.
- Omfattar alla juridiska personer som vill få offentliga medel.
- Tillstånd ska beviljas av Inspektionen för vård och omsorg samt Statens skolinspektion.

Vilken verksamhet omfattas?

- Skolväsendet: fristående förskolor, grundskolor och gymnasieskolor samt Komvux och pedagogisk omsorg
- Hälsa- och sjukvården
- Socialtjänsten: både verksamhet enligt SoL och LSS t.ex. HVB, hemtjänst, äldreboenden och assistans till funktionshindrade
- Inte asylboenden

Begränsning av rörelseresultat

- Högsta tillåtna rörelseresultat föreslås motsvara statslåneräntan med ett tillägg på 7 procent av det operativa kapitalet (normalt ca 10 procent)
- Exempel: operativt kapital 1 000 000 x 10 % = 100 000 i tillåtet rörelseresultat
- Syftar till att ge en rimlig ersättning för det kapital som investeras i verksamheten
- Detta innebär att huvuddelen av pengarna kommer stanna i verksamheten

Operativt kapital

- Rörelsetillgångar med avdrag för rörelseskulder
- I detta ingår inte t.ex.
  - finansiella anläggningstillgångar,
  - fordringar hos koncern- och intresseföretag,
  - kortfristiga placeringar och
  - överlikviditet

Undantag

- I syfte att värna framförallt nystartade företag föreslås att underskott ska kunna föras framåt tre år i tiden.
- Det innebär att företag som går dåligt kan kompenseras när verksamheten går bättre.
- Vid oväntade händelser kan visst överskott få återföras först året efter, riktlinje 20 %.

Kontroll och sanktioner

- Förbud mot värdeöverföringar som exempelvis icke-marknadsmässiga löner eller hyror.
- Välfärdsverksamhet ska drivas i separat juridisk person.
- Sanktionsavgifter ska kunna utdömas om max 5 procent av omsättningen.
- Allvarliga fall: tillståndet dras in.

Konsekvenser

- Ett räkneexempel visar att ungefär 4,5-5 miljarder kronor skulle återgått till verksamheten 2014.
- Mer resurser till löner, ökad personaltäthet, utbildning och andra kvalitetshöjande åtgärder.
- Valfriheten bevaras

Andra frågor

- Ägar- och ledningsprövning
- Se över Lagen om valfrihetssystem (LOV), bland annat fler uteslutningsgrunder
- Förenklade upphandlingsregler för sociala tjänster
- Kapitalförsörjning för idéburna aktörer
- Utveckla möjligheten att ställa kvalitetskrav (nästa betänkande)

Ägar- och ledningsprövning

- Utveckla Ägarprövningsutredningens förslag
- Prövning av kunskaper hos ägare och ledning
- Lämplighet ”Handel och vandel”
- Inte något krav på ekonomiska förutsättningar för att kunna bedriva verksamheten långsiktigt men för att kunna bedriva verksamheten enligt föreskrifterna.

Krav på tillstånd för fler typer av verksamhet

- Hemtjänst
- Verksamhet, bl.a. boenden, som omfattas av entreprenadundantaget i SoL
- Vissa insatser i LSS

Stärka idéburna organisationer

- Ideburna har en viktig roll välfärden
- Kapitalbehov
- Upphandlingsregler
- Valfrihetssystem
- IOP

Idéburnas kapitalförsörjningsproblem

- Kunskapsbrister hos idéburna och kreditgivare kan leda till kapitalförsörjningsproblem hos vissa idéburna organisationer.
- Tillväxtverket föreslås därför bl.a. genomföra rådgivnings och informationsinsatser.
- Dock inget generellt kapitalförsörjningsproblem i sektorn.

Förenkla upphandlingsregler

- Upphandling under tröskelvärdet ska i princip inte omfattas av LOU.
- 750 000 Euro är gränsvärdet.
- Generellt enklare regler vad gäller upphandling av välfärdstjänster.
- Reservera kontrakt till idéburna blir möjligt.

Idéburet offentlig partnerskap

- En form av samverkan mellan offentlig sektor och idéburen sektor
- Förutsättningarna ser olika ut beroende på området
- Utredningen är positiv
- Uppdrag till Upphandlingsmyndigheten och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor att ge råd och stöd

LOV

- Rent juridiskt inte någon form av upphandling
- Ny lag som är förenklad och moderniserad
- Fler möjligheter att utesluta dåliga leverantörer
- Möjlighet att reservera system för idéburen sektor

Tack för intresset

- Frågor, synpunkter?

